

ЭНЕСИЭЛИИ

Нам улууһун хаһыата 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

ОГОРОН ТАҕААРЫНЫ ЭЛБЭТИЭХХЭ

СР правительствотын председателин бастакы солбуйааччы И.Н. Долинин председателлээх табаары уонна өгөнү огорууга ведомстволар икки ардыларынаады комиссия биһиги улууспутугар кулун тутар 1 күнүгэр тахса сырытта. Комиссия Уөдэй, I Хомуустаах, Хамаҕатта нэһиликтэригэр уонна Нам с. бэйэлэрэ огорон таһаарар тэрилтэлэр, биирдиилээн дьон үлэлэрин-хамнастарын кытта билсистер. Киһилэри дьаһалта баһылыга А.Н. Дьяконов, кини солбуйааччыта А.А. Бочкарев, туһааннаах тэрилтэлэр салайааччыллара, нэһиликтэр баһылыктара арыйаллаатылар.

Правительственной комиссия үлэтин Уөдэйтэн саҕалаата. Онон ыраас ууну, утары кутар Г.С. Эверстов салайааччылаах 12 үлэхиттээх сыагы көрдүлэр, кэпсэтиллэр. I Хомуустаахха В.Г. Жирков директордаах 27 үлэхиттээх алмааны кырылыгыр «Сага таас» сыаха сырыттылар. Хамаҕатта «Нам» ФАПК ГУП оҕуруот аһын переработкалыыр сыагы саҕа огорор базатын, мебель предприниматель, мебель оҕоһуутунан дьарыктанар Олег Дмитриев мастарыскайын кытта билсестилэр.

Эбиэт кэнинэ улусПО саҕа бэксэринэтин, кондитерскай сыагы, гастроном маҕаһынын, нэһилиэнньэни өгөнөн хааччыйар «Быткомбинаты», «Кизэргэ» ювелирной, массовынаны бүрүйөн ититэр сыахтары, промкомбинаты, «Шанс» хаһыат редакциятын, Н.Е. Бурцев баһылыктаах «Алгыс» бааһынай ха-

наайыстыбатын кытта билсестилэр.

Ол кэнниттэн ведомстволар икки ардыларынаады правительственной комиссия көһө сылдьар мунһара ытылынна. Онон нэһиликтэр баһылыктара, базовой хаһаайыстыбалар салайааччыллара, улусПО, ТХУ, улуус дьаһалтатын управлениеларын, отделларын үлэхиттэрэ мустан табаары огоруу уонна нэһилиэнньэни өгөнөн хааччыйыы боппурусстарын дүүллэстилэр, санааларын атастастылар, мунаахсыгар боппурусстарын быһаарыстылар, этиилэри киллэрдилэр, туруорустулар.

Мунһабы кылгас кирири тыһынан комиссия председателэ И.Н. Долинин аста.

Бастагынан тыл эпит улуус дьаһалтатын баһылыга А.Н. Дьяконов олохтоох производствоны чөлүгэр түһэригэр уонна сайыннарыга, таһаары тийээн аҕалыы ороскуотун аччатыыга, саҕа үлэ миэстэтин тэрийиигэ туһаайыллыбыт саҕа экономикалык стратегияны олохтоо киллэри улууска сараламмытын бэлиэтээтэ. Улуус СР правительствотын бэйэ огорор потребителскай табаардарыгар 2000 с. сорудаһын 104, ас бородуукталарыгар 107, атын табаардарга 68, төлөбүрдээх өгөдө 164% толорбутун билиһиннэрдэ, инники сорукутары туруорда.

Ты хаһаайыстыбатын уонна сортуоупкага министрэ Д.Ф. Наумов Нам улууна сүөһү иититигэр атыттартан хаалылааһын, оҕуруот аһын үүннэ-

ригэ үрдүк көрдөрүүлээгин, «Үрүг Ас» ТХПК бородоуксуйата аһыаһын эттэ. Хамаҕатта переработкалыыр сыагы үлэрэ киллэрэри сүбэлээтэ. Кэпсэтиигэ кыттыбыттар М.И. Румянцев, «Промкомбинат» ОАО дир., Н.П. Наумов, «Нам» ФАПК ГУП дир., А.И. Корнилов, улуспо сэбиэтин предс. о.да. кредиткэ үгүстүк тохтоотулар. Улууска сүөһү, сылгы ахсаана аһыаһар, ону үрдэтэргэ былааннаах үлэ ууруларын системаны чөлүгэр түһэриигэ, түүлээви бултааһынна уонна таҕаһы тигини тэрийэргэ, ыһыы хортуопуйун сизмэтин хаачыстыбата мөлөөтөр, ГСМ тийэбэтигэр, техника эргэтигэр о.да. боппурусстарга тохтоотулар, санааларын эттилэр, этиилэри киллэрдилэр.

СР минеральной ресурсаларга, эргиниһ, транспортта уонна сибээскэ министрэ В.М. Членов чааһынай предпринимателлэр олохтоох табаары огорон таһаарыыларын кэзмэйэ намыһаһын, Хамаҕатта Олег Дмитриев, Нам с. А. Колесов үлэ миэстэтин тэрийэн мебели уонна талах оҕоһуктары огороллорун холобурдаата.

И.Н. Долинин түмүк тылыгар улууска потребителскай ырыынак тэриллибитин, тэтимэ намыһаһын, бизнес-былааннар, отчуоттар ситэ оҕоһуллубаттарын, быйыл кредити бизири бэрээдэктэниэхтээгин, «Холбос» республикага нөгүө сортуоупкалааһыны салгыы ытыгыгы былырыннытааһар икки төгүл элбэх үп (400 мөл. солк.) көрүлүбүтүн иһитиннэрдэ.

Дьүүлээһингэ кирибит этиилэр, бэлиэтээһиннэр боротокуолга киллэрилинилэр.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

ТУМАҤИТАРНАЙ КӨМӨ КЭЛМЭ

2000 с. ыам ыйын 31 күнүгэр Саха Республикатын правительствота нэһилиэнньэ кыаммат араҕатыгар уонна айылҕа таһаарыт хорумнууларьттан эмсэрэлээбит дьонго көмөлөһөр инициатива улуус дьаһалталаарын сайаапкаларыгар олобуран Аан дойдутаағы гуманитарнай көмөнү огорор фонданы кытта сөбүлэһи түһэрибитэ. Манна олобуран «Проджекте Эйд Сибирь» программа нөгүө биһиги улууспутугар гуманитарнай көмө кэллэ.

Олунньуга юридикскай сирэйдэргэ диэн, ол эбэтэр тэриэлэлэргэ, ол иһигэр инвестар дьээлэрэргэ, Матвеевтар дьээлэргэ, санааторнай дьааһылаҕа, социальнай реабилитация учулищетыгар, уопсайа 17069 кг. бородоукта бэрилиннэ.

Бу күннэргэ физическай сирэйдэргэ, ол эбэтэр нэһилиэнньэ кыаммат араҕатыгар анаан 8524 бородоукта посылкалар кэллилэр. Посылкаҕа рис - 900 г., горох - 1800 г., бурдук - 2200 г., арыы - 3700 г. киирэр. Кэлбит көмө нэһиликтэринэн түнгүэтинэн: **Нэһиликкэ Посылка ахсаана**
Арбын 165
Бөгүг 300
Уөдэй 578

Искра	120
Кобокон	300
Модут	390
Никольскай	165
Партизан	390
Салбаг	165
Таастаах	120
Тубэ	165
Фрунзе	120
Хамаҕатта	600
Хатырык	578
Хатын-Арыы	900
1 Хомуустаах	578
2 Хомуустаах	390
Нам с.	2500
Барыта	8524

Кэлбит гуманитарнай көмөнү хас биридди нэһиликтэ дьаһалталаар истэринэн анал комиссиялар түнгүэтэллэр. Комиссия састаабыгар нэһилиэнньэ кыаммат араҕатын араас категорияларын инициатива көмүсүүр бэрэстэбииталлар кытталара ирдэнэр.

Гуманитарнай көмөнү Дьокуускай куораттан «Быйаг» АО (сал. Р. Е. Око-роков) тийээн таһаарда, тэриэлтэ үлэхиттэригэр нэһилиэнньэ аатыттан махталбытын тиэрдэбит.

М. С. МАКАРОВА,
улуустаағы социальнай комиссия отделеги сэбиэдистэйэ

Редакция почтатыттан

УЛУУСПОӨРҮҮННЭ, ҮЛЭТЭ ТУБУСТА
Рынок эйгэтигэр, аан бастаан киирингэ 1991 — 1997 сс. Нам УлуусПО-та хайдах эрэ чааһынай атыыга-эргизингэ баһыттарбыта. Оччолорго УлуусПО маҕаһынара дьадаҕы этилэр. Прилавка кураанах соҕус, сыаната ыарахан соҕус.
Билигин атын көстүү. Уларыйыы таһыта. УлуусПО маҕаһыннарыгар ас-үөл, табаар дэлэйдэ, сыаната со-рох өртө чааһынайдааһар бэл чөлчөккө. Аһын, табаарын эгэлгэтэ да элбээтэ, хаачыстыбата тубуста. Онон Улуус-ПО маҕаһыннарыгар үп-харчы киириитэ күүһүрдэ.
Арааһа Нам УлуусПО-тын салаататыгар бэрт мындыр, бэрт дьаһаллаах уонна рынок күрүстэтинини (конкуренциятын) үчүгэйдик билэр киһи олорто доһуһулаах. Атыһыһыт дэлэй, сиздэрэй, булуғас-талгыс, кыраны аахсыбат, кизг хоннохтоох буоллаһына, атыһыта да ба-рар. УлуусПО тубаста турдун.
Афанасий ПРОКОПЬЕВ
I Хомуустаах

ДЬААТЫ ХАРАЙЫНАН КИМ ДЬАРЫКТАНАР

Ким быдыаланан дьарыктанарын билбэтин, ол иһин хаһыат нөгүө суруйа-быһ. Барар хайы-нахха дьа-һал ылылыбыт да буолуон сөп. Оччоҕо өссө үчүгэй.

Советскай былаас сағана оройуонга «Совхозтарга баар, мунһууллубат дьааттары харайыы туһунан» хаста да кэпсэти боула сылдьыбы-тын үгүстэр биллэлэр. Дьаат улахан совхозтарга барыла-рыгар баара.

Харайыы ыарахаттарда-ах этэ: дьааттар өр сылларга дьайар кутталлаахтара, сир-гэ көмүү, этэ ууга тимирди олох буолуулаа. Харайыы бары көрдөбүлү толорон, халын ғына бетоннамыт, күлүүстээх, өссө харайыла-ах ысқылааттарга эрэ көңүллэнэр. Манһык ысқы-лааттары биридиэлээн совхоз тутар кыара суоһунан оройуонга биир хранили-щера тугуохха диэн этии ба-ара. Кэлин перестройка, «де-мократия» буолан, бу көпсэ-тин умнууга хаалла дуу ди-и саныыһын. Баҕар дьаһалта саналыы түргэн дьаһалы ыл-быта дуу. Ол эрэри бу дьа-аттары переработкалыыр, дьаатын суох огорор кыах Саха сиригэр оччотооһуга суох этэ.

Дьаат аата дьаат, совет-скай былаас «содула» да ди-этэрбит харайарга күһэллэр-гэ тийиллэр. Хаһыаттан аахтым — «Комсомольскай» совхоз дьаата урукку мас ысқылаакка, дэриэбинэ орто-тугар, өссө уруккута оҕо тэ-риэлтэтин таһыгар сытарын курдук сыгар үһү» — диэн. Оччоҕо атын да сирдэргэ сы-тар буолуон сөп. Маны ха-райыыны урукку көрдөбүлүнэн, биридди ула-хан совхозтар (хастыы да нэ-һилиэгэ хабар) кыайбатах буоллаһтарына, билигинги нэһиликтэр кыайар кыах-тара олох суох. Улуус дьаһал-тата төбөтө ыалдьарга тий-гэр. Санэпидстанция, эколо-гия, ветстанция тоҕо туора тураллары миһ өйүм хоптоо.

Миһ санаабы суһал дьа-һал наада, бука дьааттар иһиттэрэ — бааҕкалар дьэ-бин сиз эргэрэн өссө харай-ыта мөлөөтөтө.

Дмитрий ОБУТОВ,
инвалид, пенсионер

АҒЫАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

СЫП-СЫЛААС ТАХСЫЛААХ КИЛИЭП
Хомуустаахтар килиэспит үчүгэинэн улууска эрэ буол-бакка, дьоллоох Дьокуускайга кытта хайҕанабыт. Онооһор куораттан дьон күлүөдүү кэлэр түгүнигэр «килиэптэ ылан уураар эрэ, ийдэ киирэрбэр» диэн телефоннуулар. Бөксө-ринэ төһө да эргэрдэр, тымныһыдар пекардар Люда Иванова, Настя Михайлова килиэптэр сып-сымнарас, үчүгэй тахсы-лаах. Сотору, аҕыйах хонугуна «Советскай» (миһ итиник ааттыыбын) маҕаһынан аҕарыгар аны саҕа пекарня аһылла-рын эмиэ тулуйбакка күүтэбит. Оччоһуна кыргыттарбыт сы-лаас, эрэйэ суох сиргэ үлэһэн абыраһа этилэр, биһиги чугас пекарнялардан тала сылдьан, сүүрэн тахсан килиэптэниэх-пит

КӨЛӨҦҤН ТАХСАР ҮЛЭТЭ
Дэриэбинэ соҕуруу өттүгэр Рязанскайдар, хогу өттүгэр Николаевтар маҕаһынын үлэлэтэн, үрдүттэн, кыра наадаҕа ыраата барбакка атыһылаһан дьон-сэргэни улаханнык абы-рааттылар. Күннэри аһылыгы таһынан, араас суһал быраа-һынныктаҕа, ыҥырылларга бараары ғыннаахһына, бу маҕа-һыннартан талбыт бөлөххүн эрэйэ суох талан ылаһын. Өссө өрө баран, ис да ылар түбэлтэлэр биридэ эрэ буолбатахтар.

Маҕаһыннарга киирбэххэ, эпитит курдук, «нуучча эрэ хараһын ууга суох». Ол эрэч, ити олус улахан, сыралаах үлэттэн тахсарын миһ бэлиэтэи көрдүм. Холлобур, Г.Г. Шара-пов (чугас олорор буоламмын, күн аайы көрөбү) сарсыарда эрдэ барар, кизгэ хойуут массынаата кэлэн турар. Итиник күн аайы, кыһын да, сайын да. «Грант» үлэхиттэрэ «Эгисэ-ли» диэн суруктаах улахан баһыи массыналара куоракка киирдэххэ, оно-манна сүүрэ сылдьар, Рязанскайдар сотору-сотору маҕаһынын таһыгар (Тымныыга! Итиигэ!) кэлэн аты-лыыллар, атын дэриэбинэлэргэ тийэ бараллар. Оттон Нико-лаевтар (Любовь Иннокентьевна, бэйэтэ инбэлиит киһи, ыал-дьарын да аахсыбакка, атыһылы Таастаахха тийэ барбыт буолар) көлөһүн тахсар үлэтин толороллор.

Аатталаабыт маҕаһыннарын бары биир уопсай аты-ылана таһаарда — кыһыны кыһын диэбэккэ, маҕаһынын аайы сип-сибиэһэй яблоко, апельсин, мандарин, банан сы-налара үрүү-бараа атыһылана тураллар көрүөххэ кэрэ. От-тон оҕорлорут барахсаатар ымсыгырар, таптыыр, курук са-каастыыр астары — араас үчүгэй мороженайдар тустарынан этэ да барбаккын. Харчы, пенсия кэлбит кэмгэр баҕас кэни оносто түнэбит быһылаах.

Бүтэһикпэр бары ааттаммыт оҕолорбун, убаастанар ыч-чаттарбытын Аҕа дойдуну көмүскээччилэр уонна Дьахтал-лар Аан дойдутаағы күннэрин бырааһынныктарынан ээр-дэлибин.

Сурукпун түмүктээри олорон, олохтоох дьаһалтаҕа ту-һаайан, манһыгы этим этэ (куруук этэбин, ону өссө хатыһы-ыбын хаһыат нөгүө). Улахан маҕаһынын аттыгар тупсаҕай оҕоһуулаах прилавоктар тутуллаллара олох көрдөбүлэ бу-олбута ыраатта, ону түргэтээр дьаһаллары ылынааххытын наада. Ичигэс буоллаһына, ордор үүттэрин, сүөгэйдэрин о. д. а. астары нэһилиэнньэ кэлэн атыһыла этэ. Ама кистэл буолла-бай. Маҕаһынын бороуогар, сабаранһыатыгар дьон атыһылы туралларыттан олохтоох дьаһалта кыбыстар кэмэ кэллэ.

Е. НЕУСТРОЕВА,
учуутал, пед. цлэ ветерана

КЫАЙТАРБАТ ИЗЭС БУОЛЛАҒАЙ

1998 с. «Сахапродсбыт» государственнай тэриэлтэ улууспут бааһынай хаһаайы-стыбалара 4168178 солк бор-родууксуйаны туттарбыттара. Күн бүгүн ол ис төлөнө илик. Убэ-аһа дьадаһан мөҥ-куруука барбыт тэриэлтэ, билигин биер кэпсийкэтэ суох, онон иһин төлүүрэ ту-һунан остуоруйа буолсу. Изэ-кууэ төлөнүүтү быһаарарга бааһынай хаһаайыстыбалар салайааччыллара республика правительствотыгар, чуола-ан Иван Долининга, ты ха-һаайыстыбатын уонна сорту-оупка министрствотыгар араас көрдөһүү суруктары түһэрииттэрэ да сыраһа он-тон сыҕарыа илик. Үлэхит дьоммутугар бу харчы сүрдэ-эрин наадалаах. Ол курдук ха-һаайыстыбалар лизинг быһы-ытын ылбыт техникалары-н, үлэхиттэрин уо.д.а. төлөбүрдэри огороллоругар күүс-көмө буолуо этэ. 1999 с. ахсынны 1 күнүтэ или бат-таммыт боротокуол да ону туоһулуур. Ол муһнаахха ты ха-һаайыстыбатын управле-ниетын начальнига А.А. Боч-

карев дакылаата истилибит, 7 киһи тыл эпит. Бородоуксуйаны огорон таһаарар та-һыммыт отой намыһах диэн үөһэттэн-аллараттан ыйы-кэрдии бөтүтүн биэрэллэр, ол эрэри итиччэ кыра үлэбитин дараны төлөбөккө олорол-лор, оччоһуна производство-бытын хайдах кэнэтэбитий диэн «Хоту» СХПК предсе-дателэ В.Г. Рожин сизрдээх ыйытыһыны туруорбут. Ити-ник балаһыанһаҕа произ-водствоны кэнэтин боппуру-она турбатын туһунан «Бы-һыттаах» бааһынай хаһаайы-стыбатын баһылыга З.И. Кривошапкина эпитит. «Сахапродсбытка» респуб-лика правительствота кэм-иер кредит биэрбэтэвингэр түмүгэр ити тэриэлтэ төлүүр харчыта суоһун туһунан «Урожай» бааһынай хаһаайы-стыбатын баһылыга П.Г. Ноговицын бэлиэтээбит. Муһнах түмүгүнэн борото-куолга или баттаабыттар: В.Г. Рожин («Хоту» СХПК), С.И. Кривошапкин («Нам» УПХ), А.Н. Парников («Сэ-кир» ПХ), Д.И. Филиппов («Сыһы» бааһынай хаһаай-

ыстыбата), З.И. Кривошапки-на («Быһыттаах» б/х), М.Е. Сивцева («Дьулус-97» б/х), С.Н. Необутов («Силис-97» б/х), И.В. Охлопков (Сайы-лык» б/х), А.А. Кузьмин («Каски» б/х). Муһнааы А.А. Бочкарев салайыт, М.П. Сивцев секретардаабыт. Ааспыт сыл бэс ыйын 14 күнүгэр Саха Республикатын правительствотын председа-тели бастакы солбуйааччы-тын И.Н. Долинин аатыгар бааһынай хаһаайыстыбалар улуустаағы ассоциацияларын председателэ М.П. Сивцев анал сурук түһэрибит. Үөскэ-эбит быһыы-майгы барыбы-тыгар охсуулаара мантан арылхайдык көстөр: «Саха-продсбыт» ГУП иһэ төлөмөтүн содулугар госу-дарствоҕа нолуок төлөнүүтэ аччыыр. Ол иһин даһаны бу дьыаланы быһаарар иннит-тэн бааһынай хаһаайысты-балар баһылыктара респуб-лика Президентигэр М.Е. Ни-колаевка сурук түһэрэри былаанһыыллар.

К. ЧЕРЕПАНОВ

«Энсиэли» нонүө күндү дьүүгэлэрбин, улуус үтүө-мааны дьахталларын кэлэн иһэр сандал саас магнайгы кэрэ бырааһынньыгынан - Дьахтар күнүнэн ис сүрэхпиттэн эвэрдэ-лиибин! Кинилэргэ эйэлээх күүх халлааны, тапталы, доруобуйаны уонна бу ыарахан кэмнэргэ түмсүүлээх буолууну баҕарабын!

1968-1984 сылларга оройуоннааҕы дьахтар советын председателинэн талыллан үлэлээбитим. Ол кэм сорох түгэннэригиттэн быһа тарадан суруйдум.
Балаҕан ыйын 19 күнүгэр 1968 с. ССКП РК мунньахтыыр саалатыгар дьахталлар конференцияларыгар Т.М. Горбунова отчуоттаабыта. Саҥа састаап талылыбыта. Сөтүннүгэ совет тэрээһин мунньагар миигин председателинэн уонна икки солбуйааччылары Романова В.К., Охлопкова З.М. талбыттара. Совет астаабыгар опьиттаах, сүрдээх актыыбынай, инициативалаах дьахталлар кирибиттэр этэ. Онон тутатына эбээһинэс үлэстэн, былаан оҕостон үлэлээн барбыштыг. Бииһиги үлэбитин сағальырбытыгар оройуон үрдүнэн 8 эрэ нэһилиэккэ комитеттар бааллара. Үлэни сэргэхситигэ республика дьахталларын 5 съезиэ (1969 с.), кини уураахтарын олоххо киллэриити төһүү буолбута. Съезд делегаттарын кытта: Е. Степанова - I Хомустаахтан делегат (продавец), М. Дьяконова Арбынтан делегат (доярка), М. Габышева - оройуоннааҕы дьахтар советын председатели, былааннаахтык тэриллибиттэрэ. Нам селотун дьахталларыгар уопсай мунньах кини ыгырыылаахтык ыгытыллыбыта. Соруктар туруоруллубуттара, съезд делегаттарын этиилэрэ, уурааҕа дьахталларга тиздильибитэ.

Общественной-самодеятельной тэрилтэлэр ортолоругар нэһилииньэҕэ сабыдыалынан биир дьонуннаах миэстэни ылар дьахталлар комитеттара үлэлэрин нэһилиэккэргэ тигинэччи сағалаабыттара, оройуон Советын кытта быһаччы сибээс олохтоомута. Сүбэлэр, рекомендациялар ыгытыллыбыттара. Дьахталлар комитеттарын председателиригэр анал семинарлар тэриллибиттэрэ. Совет бэйэтин муньахтарыгар үлэ былаанын бигэргэтиини таһынан араас боппуруостары дьүүллэхэрэ. Оччолорго кэм-кэрдиис араас лозуннардаах, соруктардаах анал тематикалаах буолара.

Холобур, В.И. Ленин төрөбүтэ 100 сылын көрсө (1969 с.), ХНТ Генеральной Ассамблеяларынан биллэриллибит Дьахталлар Аан дойдутаағы сыллара (1975 с.), Оҕо сыла (1979 с.), пятилеткалар лозуннара сағаттан саҥа соруктары дьахтар общественноһыгар туруорара. Ону олоххо киллэрээри араас өрүттээх үлэлэри тэрийэн ыгытарбыт.

Оччолорго нурут хаһаайыстыбатын араас салааларыгар аҕарыттан ордугар — доруобуйа харыстабылыгар, нурут үөрэҕиритигэр, эргин, олох-дьаһах өнгөлөрүн оҕорор тэрилтэлэргэ, кулутурага — үкэс дьахталлар этиилэр. Дьахталлар туустаах үлэлэрин уонна дьээүт түбүгүн таһынан общественной олоххо кытталлара. Дьахталлар комитеттарын олус инициативалаахтык, умсуғуйан туран өр сылларга биир-биэс харчыга суох Үөдэйгэ Любовь Иннокентьевна Ядреева, Хомустаахха Анастасия Гаврильевна Ядрихинская, Елена Николаевна Сысолятина, Александра Ильинична Колесова, Партизангача Клавдия Протопопова, Марфа Васильевна Оконешикова, Хамаҕаттаҕа Ульяна Федотовна Винокурова, Анна Захаровна Заровияева, Салбангача Варвара Алексеевна Жиркова, Хатырыкка Федора Николаевна Уварова, Елизавета Васильевна Сивцева, Ленской селсовета Анна Федоровна Седалищева, Эльвира Петровна Тихонова, II Хомустаахха Анна Спиридоновна Слепцова, Анна Николаевна Трапезникова, Бөтүнгэ Мария Семеновна Барахсанова, Модукка Лариса Петровна Придзеникова, Кыһыл Дэрэбинэҕэ Варвара Николаевна Колпашникова уо.да. салайан үлэлэппиттэрэ.

Кинилэр үлэлэригэр кини актыы кытыннара сатыыллара. Комитет муньахтарыгар эр дьонор кыттылара үгүстүктэриллэрэ. Холобур, Хамаҕаттаҕа 1973 с. нэһилиэк дьахталлара производствода кыттыларын туругун туһунан боппуруоһу Григорий Софронович Кокорев туруорбута. Онон кини кэбээһини тахсыбыта, үлэ-хамнас итээстэрэ ахтыллыбыттара. Отделение салалтата дьахталлар үлэлиир уонна сынньанар усулуобуйала-

рыгар болгомтотун уураыгар сытытык туруорсубуттара, ийэлэр бэрээдэктээх буолуулары боппуруостара дьүүллэһилибиттэрэ, өвөрлөр доруобуйаларын турута долгутарын эппиттэрэ. Кыһыл Дэрэбинэҕэ дьахталлар комитеттарынан (Колпашникова В.Н.) муньаҕар ферма старшайдарын отчуоттааты производствонн итээстэриин туоратыга көмөлөһөрө. Общественной бэрээдэги кэбээччылэри, арыгыһыгытары утары утумнаах үлэ ыгытыллара.

Партизангача (Оконешикова М.В.) ырааһырдар-чөбдигирдэр

онно чугастаағы нэһилиэккэр дьахталларын комитеттарын председателилэрэ кыттыбыттара, туһааннаах боппуруостарга отчуоттара истиллибиттэрэ. Дьахталлар дьээтээҕи олохторун чэпчэтигэ көккэ үлэлэр ыгытыллыбыттара. Ол курдук дьахталлар комитеттарын туруорсууларынан Арыы Тииккэ 5 ыал (Винокурова У.Ф.), Модукка (Ильина М.П.) сайаапка түһэртээһинэр 26 ыал дьээтэ штуркатуркаламыга, отоплениета оҕоһуллубута. Арыы Тииттэр дьээ малын ыалларга отторбуттара. ыраах нэһилиэккэ олоһор, үлэлиир, чуолаан тыа ха-

Аан дойду дьахталларын күнүн көрсө

АКТИВЫБЫНАЙ ДА ЭТИЛЭР

үлэрэ дьахталлар актыыбынайдык ысыбыттара. Хас биридди ыал чопчу помуйа төһөр сирдэммитэ, баанык үлэтигэр чуолкай режим олохтонорун ситиспиттэрэ, ыарахан олохтоох дьээ кэргэттэргэ материальнай көмөнү оҕорбуттара. Производствода үлэлиир дьахталлар урдүк ситиһилилэри көрдөрөллөрө. Манна Саха АССР Верховнай Советын депутата Москвитина Матрена Васильевна, Октябрьская революция орден кавалера ыаныксыт, ыгычат-комсомольскай ферма наставнига Ирина Михайловна Саввина уо.да. бааллара. Нэһилиэк олоһор дьахталлар, ийэлэр быһаччы орооһуулар, итээстэри-быһаҕастары тутатына туоратыһыылара үчүгэй түмүктэри ағалара.

Ыал — ийэтинэн дьон нурут мээһэрэ эппэт. Хаһа дьахталлар комитеттара көхтөөхтүк, тэрээһинчээхтик үлэлиир сирдиртүр үлэ-хамнас, общественной бэрээдэк турута да үчүгэй буолара. Ити кэпсиир 70-с сылларбытыгар дьахталлар советтарын уонна комитеттарын үлэтигэр актыыбынай кыттаааччыларынан I Хомустаахха Анна Николаевна Тимофеева, Партизангача Валентина Константиновна Мордосова, Варвара Ильинична Соловьева, Хамаҕаттаҕа Евдокия Егоровна Ларионова, Салбангача Федронья Дмитриевна Ушицкая, Аппааныга Анастасия Филипповна Иванова, Бөтүнгэ Татьяна Кондратьевна Ядрихинская, Модукка Матрена Прокопьевна Ильина, Хатырыкка Мария Алексеевна Охлопкова, Түбүэҕэ Клара Григорьевна Новикова, II Хомустаахха Варвара Афанасьевна Кузьмина, Үөдэйгэ Матрена Прокопьевна Саввина, Нам селотугар Перепетия Михайловна Степанова, Ульяна Александровна Сивцева, Ада Федоровна Местникова, Надежда Максимовна Сысолятина, Татьяна Андреевна Гурьева, Ефросинья Васильевна Соколова уо.да. этилэр.

Оройуоннааҕы совет үлэтин нэһилиэккэргэ комитеттар, кинилэр активтарын өйбүллэринэн ыгытара. Көһө сылдыр муньахтар мэлдьитин практикаланаллара. Ол курдук дьахталлар оройуоннааҕы советтарын көһө сылдыр муньахтара I Хомустаахха, Хатырыкка, Хамаҕаттаҕа буолталаабыттара,

һаайыстыбатыгар үлэлиир дьахталлар сакаастара олох-дьаһах комбинаатын истэһиньэһиринэн бастагы уочарат толоруллаллара ситиһилибитэ. Манна комбинат директорын, 70-80 сылларга оройуоннааҕы дьахтар советын председатели солбуйааччы Варвара Михайловна Абрамова оройуоннай женсовет олох-дьаһах уонна ырааһырдар үлэҕэ секторын Эверстова Л.В. үтүөлэрин-өнгөлөрүн умнар табыллыбат. Итинник үлэни Арбын дьахталларын комитетта ыгытыты. Билигин да Арбынга тас өттүлэрэ штуркатуркалаах үгүс дьээ тураа буолуо. Ити оччотооду дьахталлар комитеттарын туруорууунан оҕоһуллубут үлэлэр көстүлэрэ.

Народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтара сый сағалааныгыгар бары общественной самодеятельной тэрилтэлэри түмэн общественной бэрээдэги харыстааһынга, арыгылааһынны уонна алкоголизмы утары охсуһууга, өвүнү иити боппуруостарыгар кини ыгырыылаах сүбө муньахтары ыгытара. Сүбө муньах икки чааһынан общественной-самодеятельной тэрилтэлэр салайааччыларыгар анал семинарлар тэриллэллэрэ. Нэһилиэккэргэ дьахталлар комитеттара онно опыт атаһаллара, саҥа соруктары туруоруналлара, сүбө муньах рекомендацыйаларын толорууга чопчу сүбэни-аманы ылаалара. Холобур, I Хомустаахха (предс. Сысолятина Е.Н.) төрөптүттэр уроука сылдыгыларга системага кирибитэ. Орлоор дьээтээҕи соруудагы хайдах толорулорун бэрэбиэркэлиир рейдэлэр ыгытылаллара. Үчүгэй үөрөхтөөх, бэрээдэктээх иитиһилээх өвөрлөрдөөх ийэлэри чистээһин былааннаахтык тэриллэрэ. Ити барыта ыал олоһор, үлэтигэр, активноһыгар дьон-сэргэ болгомтотун тардара, үтүө холобурга ииттэрэ, дьон сүргэтин көтөһөрө.

Нэһилиэккэргэ дьахталлар комитеттарыгар арыгыһыт ыаллар, ийэлэр испийһэктэрэ оҕоһуллара уонна олору кытта чопчу үлэ былааннара. Буруйу оҕорую очоттон баччаанга дьээри арыгылааһынтан тахсара. Ол иһин итинник испийһэктэр оҕоһуллаллара. II Хомустаахха дьахтар комитетта (Слепцова

А.С.) табаарыстыы суут (Замятин И.Н.), ДНД (начальник Трапезников П.П.) бииргэ үлэлиллэрэ. Арыгы иһэр, айдаарар, борогууллуур дьоннору кытта бастаан индивидуальной кэбээти, онно кыһаллыбат буолаһтарына дьүүллээһин, ыстарраптааһын уо.да. ньымалар туттуллаллара. Ол да иһин буолуо II Хомустаах нэһилиэгэ (исполком председатели Тихонов К.Н.) 70-с сылларга биир үчүгэй үлэлээх нэһилиэгинэн аағыллара, холубунай дьыала тэриллибэтэх нэһилиэгинэн этэ. Общественность бүтүүн турунар буолаһына бары барыта кыалларын оччотооду быһыы-майгы туоһулуур.

Дьахталлар Аан дойдутаағы сылларынан сибээстэн «Ленин суола» (редактор Ксенофонов А.И.) хаһыат анал рубрика аспыта. Оно

тартаабыттара. Оччолорго бу кырата суох үп этэ. Үбү хомуйуу кэлин кэккэ сылларга эмиз салданан ыгытыллыбыта.

Элбэх өрлөх ыал, ордук кыамат, тулаайах ыал дьахтар советын болгомтотугар сылдыра. Дьахтар советыгар нэһилиэккэриин олорор Герой Ийэлэр толору испийһэктэрэ баара. Кинилэртэн төһөтө үлэлиирэ, хайдах олохтоору биллэрэ. Үчүгэйдик үлэлиир Герой Ийэлэри кытта көрсүһүүлэр мэлдьитин буолаллара. Кыаматтарга көмө оҕоһуллара. Холобур, дьахталлар оройуоннааҕы советын аатыгар элбэх өрлөх тулаайах ийэ Сивцева Лидия Георгиевна аатытан көрдөһүү кирибитэ. Дьахтар совета комиссия тэрийэн Лидия Георгиевна олоһун бэрэбиэркэлээбитэ уонна туһааннаах тэрилтэлэргэ көмө оҕорор туһунан суруктар ыгытыллыбыттара, комитеттарынан үп хомуллан биир бириэмэлээх харчынан көмө Лидия Георгиевнага оҕоһуллубута. Үгүс нэһилиэккэргэ итинник ыаллар бааллара, онно дьахталлар комитеттара кыах баарынан араас көмөнү оҕороллоро.

Дьахталлар Аан дойдутаағы сылларын оройуон дьахталлара үлэрэ, общественной олоххо хаһааһыҕааҕар да активноһы көтөһүүтүн бэлэстээбиттэрэ. Дьахтар сыла пятилетка түмүктэһиннээх сылын кытта бииргэ түмүктэммитэ. 17 ыанныксыт 2000-х кирбиини ыгытытытара. Парасковья Лебедева старшайдаах Буойун фермата ынаҕы кыһын үстэ ыаһынга кириэн ферма сыллаагы былааны толоруутугар төһүү буолбута. Партизангача Е. Иллариионова старшайдаах ферма коллектив үрдүнэн 2000-х кирбиини ыларга эбээһилистибэтэ биригээдэ үт ыамын толоруутугар кыағы биэрбитэ. Дьахталлар советтарын үлэлэригэр бу сыл фашистская Германияны кыайыы 30 сыла туоларынан сибээстэн үгүс дьаһаллар сэриит сылларыгар бэйэлэрин харыстаммат үлэлэринэн кыайыһы уһансыгыттыл үлэһит дьахталларын кытта көрсүһүүлэр былааннаахтык ыгытыллыбыттара. «Биэс киһи үлэтин биир дьахтар үлэлиир» дьин саха народной поэта Элэй хоһуйбут дьахталлара хас нэһилиэккэ аайы бааллара.

Ордук тэрээһиннээх үлэлэри I Хомустаахха (предс. Сысолятина Е.Н.) ыгычаты кытта нурут хаһайыстыбатын араас салааларыгар үлэлиир ийэлэри кытта көрсүһүүлэри, Салбангача (предс. Жиркова В.А.) «Тэн быраап, сайдыы, эйэ» - дьээтээх 5 странидалаах тыһынан сурунаалы таһарыттара. Үгүс нэһилиэккэргэ бырааһынньыктарга ыанныксыттары сулуспаахтар, үрдүк кылаас өрлөрө солбуйуулар тэриллибиттэрэ. Бу сылга ыгытыллыбит үлэ үчүгэй өрүттэрэ, үөрүйэхтэрэ кэлин сылларга салгыы туһанылыбыттара, бастын опыт быһыыһынан тарҕаммыттара.

1979 с. ХНТ 31 сессиялара Оҕо сылын биллэрибитэ. Дьээсаттар бөлэмнэни группалары уонна оскуолалар магнайгы кылаастарын икки ардыларыгар сибээһи олохтуу уонна үөрэххэ бөлэмнээһини түпсарар сыалтан оройуоннаағы дьахтар совета уонна РОНО оскуолаҕа кириэн инициативы саастаах өвөрлөр отделын инспекторын (Черноградская Л.П.) кытта холбоһуктаах былааннаан «Дьоллоох оҕо саас» дьин дьээтээх конкурсу тэрээһиннээхтик ыгытыллыбыта. Оройуон кииниттэн 4 хамаанда, 8 кылаастаах оскуолалартан 2-ли хамаанда уруһуйга, хартыһыны көрөн кэбээһингэ, пластилиныннан сыбаан оҕоһуктарга, художественной самодеятельностка күрэхтэспиттэрэ. Хас биридди хамаанда формалаах, эмблемэлээх, ааттаах этэ. Оттон Нам селотун конкурсулар I миэстэни «Ньургуһун» (3 №-дээх дьээсат), II миэстэни «Ромашка» (НВШ) үчүгэй тэрээһиннээхтэринэн ыгытытара. Кыайыылаахтар дипломнарын, сыаналаах бэлэхтэринэн бэлэстэммиттэрэ. Бу үлэлэргэ барытыгар дьахталлар советтарын чилиэттэрэ, активистара Черноградская Л.П., Дьяковская Е.С., Горохова Р.Н., Трифонова Т.И., Абрамова В.М., Колесова М.С., Неустроева А.Е., Шапошникова В.М., Тихонова Э.П., Кыришкова Р.Б. быһаччы тэрийсипиттэрэ, кыттыбыттара.

Дьахталлар Аан дойдутаағы сылларын программатыгар сөп түбэһиннэрэн ЭИЭ иһин үп хомуура тэриллэрэ. Оҕо-ийэ харыһын уута хаһан да тохтубатын, сэриин тула айахтара суох буолалларын туһугар дьахталлар Ийэ дойдулары ЭИЭ иһин ыгытар политикатын өйүүллэрин туһутунан ЭИЭ фондугар үп хомуйаллара. Манна суботуньуктары, биридди күннээх хамаһы бириириттэн ураты харчы хомууар акциялары ыгыталлара. 1976 с. Үөдэй дьахталлара (Ядреева Л.И.) - 400 с., II Хомустаах дьахталлара (Слепцова А.С.) - 644 с., I Хомустаах дьахталлара - 896 солк. уо.да. нэһилиэккэр дьахталларын комитеттара биридди бу дьахталлартан хомуйан сбербаанга тут-

(Салгыта бэчээттэнэ)

